

Ewa Kozak

O strategii wychowawczej szkoły

Kultura i Edukacja nr 3, 95-97

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ewa Kozak

O STRATEGII WYCHOWAWCZEJ SZKOŁY

Wychowanie szkolne, do jakiego zobowiązany jest nauczyciel, możemy określić jako: mądre towarzyszenie uczniowi na drodze jego rozwoju i stwarzanie mu wartościowego środowiska wychowawczego. Nauczyciel nie jest „sprawcą” rozwoju swoich uczniów. Towarzysząc im w procesie edukacji, ma jednak możliwość rozwój ten wzmocnić, czasem przyspieszać. Poprzez swoje wysiłki wydobywa to, co w młodym człowieku cenne, lecz jeszcze ukryte, wyzwala jego potencjał. Równocześnie nauczyciel musi zdawać sobie sprawę z istnienia u każdego ucznia granic jego możliwości rozwojowych wynikających z uwarunkowań, zarówno dziedzicznych, jak i powstałych na wcześniejszych etapach rozwoju.

W toku szkolnej nauki uczeń stopniowo poznaje, kim jest, kształtuje coraz pełniejszy obraz samego siebie, rozpoznaje swoje talenty i ograniczenia oraz uczy się akceptować siebie takim, jakim jest. Równocześnie otrzymuje od wychowawcy cenną podpowiedź, kim może być, jak może rozwinąć w sobie to, co najwartościowsze, co pomoże mu zrealizować własne pragnienia, stać się w pełni dojrzałym człowiekiem.

Wychowawcza rola szkoły, choć wobec domu rodzinnego pomocnicza, pod pewnymi względami pozostaje niezastąpiona. To właśnie szkoła, dzięki istnieniu zbiorowości uczniowskiej, ma możliwość wprowadzania dziecka w tajniki życia społecznego. W niej można obserwować zachowania ucznia w kręgu rówieśników, a w razie potrzeby udzielać mu pomocy w przewyżnianiu trudności w kontaktach z innymi. Tutaj kształtują się: poczucie odpowiedzialności za grupę, umiejętności pracy zespołowej oraz umiejętności organizacyjne uczniów – tu budowana jest samorządność. Na lekcjach, w zderzeniu z poglądami rówieśników, często następują pierwsze konfrontacje ocen moralnych i na tym tle samoidentyfikacja ucznia. Tu w końcu młody człowiek zdobywa tak ważną dla każdego samoocenę. Nauczyciele, którzy nie podejmują zadań wychowawczych w odniesieniu do tych procesów, nie zawsze zdają sobie sprawę z tego, że są winni poważnych zaniedbań.

Kryzys wychowania, o jakim dziś często mówimy w odniesieniu zarówno do domu rodzinnego, jak i do szkoły, jest przede wszystkim kryzysem odniesień osobowych.

Często spotykana alienacja dziecka w rodzinnym domu, gdzie za zamkniętymi drzwiami pokoju spędza ono długie godziny ze słuchawkami na uszach, nie powinna być pogłębianą alienacją w środowisku szkolnym. Dobre efekty wychowawcze przynosiłaby szkoła będąca wspólnotą nauczycieli i uczniów, w której wychowawcy urzeczywistnialiby swym życiem wartości pożądane u swych podopiecznych, byłiby dla nich wzorami. Przez bliskość i dialog, wiodąc za sobą młodych ludzi, wypełnialiby najlepiej swoje zadanie wychowawcze. Można przypuszczać, że odniesienia osobowe między nauczycielami i uczniami odgrywają rolę decydującą w procesie wychowania i ważną w procesie dydaktycznym. Od nich przede wszystkim zależy ocena szkoły przez uczęszczających do niej uczniów.

Duża ilość czasu, jaki uczniowie spędzają w szkole, wymusza zwrócenie uwagi pedagogów na ich środowisko rówieśnicze. Przez kilka godzin dziennie uczeń poddawany jest wpływowi grupy rówieśniczej, obowiązującym w niej regułom oraz naciskom – aprobacie i dezaprobie kolegów. Trudno przecenić te wpływy. Brak dostatecznej kontroli tego, co dzieje się wśród rówieśników ze strony nauczycieli, otwiera drogę niepożądanym oddziaływaniom. Nasilają się wówczas zjawiska i zachowania patologiczne; szkoła może też stać się terenem rywalizacji grup należących do różnych subkultur. Dobre środowisko rówieśnicze, w którym zachodzą prawidłowe relacje osobowe i panują zdrowe zasady, kształtuje właściwe postawy społeczne uczniów. Dlatego grupy rówieśnicze powinny być przedmiotem szczególnej troski nauczycieli, wychowawców oraz władz szkolnych. Będąc świadkiem tworzenia się i rozwoju grup rówieśniczych w klasie, wychowawca może wywierać wpływ na ich funkcjonowanie, wspierać ich dobre inicjatywy i angażować je w działania pozytywne. Może też sam – poprzez propozycje działań pozalekcyjnych (kluby turystyczne, zespoły artystyczne, koła sportowe) czy też poprzez wsparcie udzielane organizacjom młodzieżowym o charakterze wychowawczym – być inicjatorem tworzenia pozytywnych grup.

Szkoła jest pierwszą instytucją, którą poznaje uczeń. Przez wiele lat jest dla niego wzorcem organizacji życia społecznego i funkcjonowania zakładu pracy. Czas pracy szkoły (ograniczony lub nadmiernie wydłużony, określony dla ucznia w układzie dobowym lub zmienny na przestrzeni tygodnia) ułatwia uczniowi planowanie dnia lub wprowadza w jego życie chaos. Lepsze lub gorsze wykorzystywanie przez nauczycieli czasu przeznaczonego na dydaktykę (zastępstwa, punktualność, sprawne prowadzenie lekcji) kształtują stosunek ucznia do zajęć szkolnych i przekazywanej wiedzy. Sprawność działania szkolnego sekretariatu, biblioteki, stołówki, praca pedagoga szkolnego, a w szczególności sposób odnoszenia się personelu do uczniów wywierają duży wpływ na kształtowanie się u młodych ludzi obrazu ich przyszłej pracy zawodowej. Regulamin szkolny, realność jego wymagań i konsekwencja w ich egzekwowaniu wpływają na postawę ucznia wobec prawa. W ten sposób działalność organizacyjna szkoły w żadnym zakresie nie pozostaje obojętna dla kształtowania się u uczniów obrazu organizacji świata ludzi dorosłych. Odczuwając na sobie samym

mocne i słabe strony tej organizacji, młody człowiek uczy się przyjmowania określonej postawy, która – z roku na rok – utrwalana, z czasem staje się standardem postępowania w świecie dorosłych.

LITERATURA:

Galczak M., Złowodzka-Jetter E., Bojarska M., Paris M., *Jak konstruować program wychowawczy szkoły*, Kraków 2001.

Elsner D., *Doskonalenie kierowania placówką oświatową – wokół nowych pojęć i znaczeń*, Chorzów 1999.